

DAADKRACHTIGE FOTOGRAFIE

(over geënceneerde fotografie in Nederland)

Emiel van der Pol / amsterdam 2018

Fotografie is een van de jongste disciplines in de Nederlandse kunstgeschiedenis. Het is haast ondenkbaar in een tijd van selfies en instagram maar in de jaren ' 80 was het nog echt pionieren voor kunstenaars met een camera. Zij moesten zelf nog alles uitvogelen, van lenzen tot druktechnieken. Op de academie stond alles in het teken van het technisch experiment, gecombineerd met bijtende ironie en absurdistische humor.

In het begin van die jaren '80 begonnen Nederlandse kunstenaars, galeries en magazines fotografie eindelijk te behandelen als een volwaardig kunstmedium. Baanbrekende conceptkunstenaars als Ger van Elk en Jan Dibbets hadden in de jaren ' 60 en '70 fotografie al gebruikt in hun werk. Vaak werd de camera toegepast als documentatiemiddel voor performances, situaties en happenings. Denk bijvoorbeeld aan de bijzondere werken van Ulay en Marina Abramovic. Zij keken met interesse en argwaan naar de lens als vertekenaar van de werkelijkheid die zij onderzochten.

Het sentiment was onder de kunstenaars van de jaren '80 echter radicaal veranderd. Gedesillusioneerde, of op zijn minst wantrouwig ten opzichte van de grote, allesverslindende wereldmechanieken gebruikten deze nieuwe generatie de fotografie voor de schepping van nieuwe werkelijkheden. Op een soundtrack van New Wave en geïnspireerd door de technische perfectie van (Amerikaanse) marketingbeeldtaal en de eclecticische collagetechnieken in mode, muziek en film zochten kunstenaars naar een relevante beeldtaal voor een tijd van dynamische verandering. Mensen als Gérald van der Kaap, Rommert Boonstra, Paul Blanca, Henk Tas, Teun Hocks, Henze Boekhout, Lydia Schouten en Jan van der Horn zochten hun heil in ironie en wonderlijk escapisme. Met humor, absurdisme, theater en hun camera schiepen zij een afstand tot de maatschappij om zo hun eigen binnenwereld te laten zien.

Via Amsterdamse en vooral ook Rotterdamse galeries - zoals Torch, Snoei, Kern, Fotomania en Perspektief - wisten zij binnen korte tijd een postmodernistische revolutie binnen de nationale én internationale kunstwereld teweeg te brengen. Rondom de los verbonden groep van fotografen, kunstenaars en ontwerpers hing een sfeer van aantrekkelijk gevaar en rock and roll. Werk en leven liepen veelal in elkaar over en sloten naadloos aan op de dynamiek van de jaren '80: Krakkers, drugs en een uitzinnig uitgaansleven met de Roxy als vlaggeschip. Dit feestende vaartuig dreef op een androgyn, ongedefinieerde seksualiteit.

Om te komen tot nieuwe fotografische werelden maakte deze nieuwe generatie kunstenaars gebruik van de meest professionele technieken uit de fotografie. Zo kon men werken in studio's op groot formaat (4 x 5 ") en drukten ze hun fotografie af op hoogwaardige Cibachrome (Ilfochrome) op Museaal formaat. Ook begonnen ze als eersten met digitale beeldbewerking op peperdure computer-systemen van Silicon Graphic tijdens lange wilde nachten.

In Nederland waren er maar weinig mensen die de nodige kennis hadden én ook nog bereid waren deze wild aanstormende kunstenaars wegwijs te maken wat betreft de mogelijkheden van het medium fotografie. Frits Tjibout is een van die mensen die de kennis heeft en voldoet aan de Museale Norm waar de ambitieuze jonge garde naar zocht. Hij staat bekend om zijn absoluut kleurgevoel en zijn specifieke technische kennis van de fotografie als kunst medium. Frits heeft echter meer ambities dan enkel technische bekwaamheid. Hij heeft voor ogen om hoogwaardige fotografie samen te brengen met commercie en kunst. Hij heeft de behoefte autonoom te opereren en zich als een creative consultant op te stellen. Legendes als Sem Presser en Vincent Mentzel vertrouwden indertijd op zijn kunnen maar ook de jonge honden Gérald van de Kaap en Henk Tas kwamen al sinds hun studietijd met hun fotografie naar Frits.

Frits Tjibout was de vaste drukker voor Paul Huf en werkte lang met Nederlands meest notoire kunstenaars als Paul Blanca en Micha Klein. Hij heeft de geschiedenis van de Nederlandse fotografie van dichtbij meegemaakt, van analoge ontwikkeling tot digitale beeldbewerking, van commerciële opdrachten voor kranten en magazines tot spectaculaire galerie- en museumpresentaties zoals nu bijvoorbeeld de tentoonstelling van Wim Sonneveld in het Amsterdams Stadsarchief. Jan van der Horn kent hij nog uit zijn tijd

bij de Polaroid Corporation en de Rietveld.

Aan de wand van zijn kantoor hangen werken van Ruud van Empel, Teun Hocks en Micha Klein. Tegen de muur staat een stapel van ongeveer twintig ingelijste en gesigneerde foto's van Paul Huf. Op het met testprints bestrooide bureau in de hoek staat een fascinerende werk van Jan van der Horn, een inkijkje in een heftig gekleurd droomlandschap, een wereld niet van hier. Zijn hele werkplek geeft verslag van de geschiedenis van fotografie in Nederland.

Tijdens de jaren '80 en '90 leek letterlijk alles mogelijk te zijn en kwam Frits via zijn kunstenaars in aanraking met tot de verbeelding sprekende levens. Van ontspoorde rocksterren als Paul Blanca tot introverte beeldbouwers als Henze Boekhout en Ton Zwerver. Hij kreeg technische verzoeken die hij vanuit de commerciële hoek nooit had kunnen verwachten.

Veel kunstenaars zijn hem trouw gebleven en hij zet zich ook nu nog actief in voor jong talenten die hem weten te vinden. Leerlingen van fotografen die met hem werkten komen weer bij hem terecht. Zo was Govert de Roos lang in de leer bij Paul Huf en liep Ruud van Empel nog stage bij Toon Michiels. Tijdens ons gesprek probeert hij niet alleen mijn aandacht te richten op zijn archieven van Mentzel en Huf, maar draait hij het gesprek ook meermalen naar de jonge talenten die hij momenteel ondersteunt. Hij heeft lovende woorden voor Jan van der Horn. Een fotograaf en vriend die wat hem betreft onderschat is. Van der Horn maakt immense, wonderlijke decorstukken die zijn hele studio in beslag nemen.

Aan Frits de taak om die geënceneerde fotografie in lichtbakken uit te voeren, die dienen als vensters op de magische binnenwereld van Jan van der Horn. "Zeldzame mensen" noemt Frits de kunstenaars waar hij graag mee werkt, "Die hebben geen standaard gedachten". Het gaat ze om een soort perfectionisme, om de drang een ongeziene wereld te tonen waar ze de volledige controle over hebben. Frits waardeert fotografen die commerciële kennis en vakmanschap kunnen combineren met artistieke manie, 'gekkigheid' zoals hij het noemt. Frits Tjibout ArtPrints geeft juist die kunstenaars de middelen en erkenning die zij nodig hebben voor hun vaak solitaire verkenningsstocht door het kunstenveld. Ook als deze tochten leiden

tot onontgonnen binnenlanden en ingedommelde dorpjes zoals bijvoorbeeld het recente Lichtjuweel van Egmond aan de Hoef door Jan van der Horn. .

Fotografie maakt inmiddels ontegenzeggelijk deel uit van de Nederlands kunstgeschiedenis en de bijdrage van Frits hieraan valt niet te onderschatten. Goede lijstenmakers, drukkers, galeriehouders en museumdirecteuren hebben het allemaal gemeen; ze doen hun werk in relatieve stilte en zorgen dat generaties kunstenaars in het nu van elkaar kunnen leren en met elkaar kunnen werken om met volle energie de wereld te bestormen.

Emiel van der Pol/Amsterdam/ 2018.